

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอผลการศึกษาดังนี้เป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน

ตอนที่ 2 การพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์

ตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน

การศึกษาการมีส่วนร่วม ในการจัดการโฮมสเตย์ บ้านท่าขันทอง ทำการศึกษาจาก เอกสารการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ อบต.บ้านแซว การสำรวจสภาพชุมชน ได้ผลการศึกษาดังนี้

1.1 บริบทตำบลบ้านแซว

บ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ในพื้นที่ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ประกอบด้วยชนชาวพื้นเมือง จำนวน 9 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแซว หมู่ที่ 1 บ้านทุ่ง หมู่ที่ 2 บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 บ้านป่าตึง หมู่ที่ 5 บ้านเกาะผาคำ หมู่ที่ 6 บ้านสบกก หมู่ที่ 7 บ้านสวนดอก หมู่ที่ 8 บ้านสันทราย กองงาม หมู่ที่ 10 บ้านแซวกลาง หมู่ที่ 14 บ้านห้วยกวัน หมู่ที่ 15 ชาวไทยเผ่าเย้า จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านห้วยเดื่อ หมู่ที่ 4 บ้านห้วยกวัน หมู่ที่ 9 บ้านห้วยข่อยหล่อ หมู่ที่ 12 บ้านห้วยน้ำเย็น หมู่ที่ 13 และอดีตทหารจีนคณะชาติกองพล 93 คือบ้านแม่แอบ หมู่ที่ 11 แต่เดิมพื้นที่ตำบลบ้านแซวอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอเชียงแสนทั้งหมดเมื่อ พ .ศ. 2529 จึงแยกเขตการปกครองตำบลขึ้นใหม่ คือ ตำบลแม่เงิน ในช่วงปี พ.ศ. 2508-2523 ตำบลบ้านแซวเป็นพื้นที่เขตลี้ซิมพูที่มีการเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ มีการใช้กำลังปราบปรามทำให้สูญเสียกำลังทั้ง 2 ฝ่าย จนในปี พ.ศ.2514 อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย นายประยงค์ สมานมิตร ถูกยิงเสียชีวิต ในพื้นที่บ้านห้วยกวัน หมู่ 9 เนื่องจากเดินทางมารับผู้เข้าร่วมพัฒนาชาติไทยในพื้นที่ จากเหตุการณ์ดังกล่าวทำให้การพัฒนาในตำบลบ้านแซวเป็นไปอย่างล่าช้า จนในที่สุดสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกาศใช้นโยบาย 66/23 โดยใช้การเมืองนำทหาร เหตุการณ์จึงสงบลงและได้รับการพัฒนาตามสมควรตั้งแต่นั้นมา

ภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับกับที่ราบระหว่างหุบเขา ที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำกก และแม่น้ำโขง มีน้ำท่วมขังในฤดูฝน บ้านเรือนราษฎรส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ และ

อีก 5 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขา ตั้ง อยู่บนภูเขาสูงด้านทิศใต้ของตำบลในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ สบกกฝั่งขวามีแหล่งน้ำธรรมชาติสำคัญ ได้แก่ ลำห้วยแม่แอบ ร่องขุน ลำน้ำบาง แม่น้ำกอกหนองน้ำ แม่น้ำห้วยกว๊าน และแม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งดินแดนประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศเหนือ ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน ทิศตะวันออก ติดกับตำบลแม่เงิน อำเภอเชียงแสน และตำบลสถาน อำเภอเชียงของ ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลโชคชัย กิ่งอำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงราย และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลหนองป่าก่อ กิ่งอำเภอดอยหลวงและตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ปศุสัตว์ ค้าขายและรับจ้าง ประกอบด้วยการทำนาข้าวตามที่ราบเชิงเขาที่ราบริมฝั่งแม่น้ำกอกและแม่น้ำโขง การทำสวน ส้มเขียวหวาน ลำไย และลิ้นจี่ การปลูกพืชผัก การทำไร่ข้าวโพด ยาสูบ และการค้าขายส่วนใหญ่เป็นร้านค้าของชำ การค้าขายพืชเศรษฐกิจ

สภาพทางสังคม พบว่ามีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 7 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง วัดและสำนักสงฆ์ 11 แห่ง โบสถ์ 5 แห่ง ส่วนด้านสาธารณสุข มีสถานีอนามัยประจำตำบล สถานพยาบาลเอกชน 3 แห่ง มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินโดยมีสถานีตำรวจชุมชน 1 แห่ง หน่วยอปพร. 1 แห่ง หน่วยตำรวจตระเวนชายแดน 1 แห่ง และหน่วยทหารพราน 1 แห่ง

การบริการพื้นฐาน การคมนาคมทั่วไปใช้ทางหลวง หมายเลข 1229 ทางลาดยางของ รพช. และเส้นทางดินลูกรัง รพช.

1.2 ข้อมูลบริบทของหมู่บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3

บ้านท่าขันทอง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านที่ราษฎรอพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งแรกมีนายสวัสดิ์ ใจทาน ได้นำครอบครัวและญาติ ๆ จาก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 7 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานอยู่หลังโรงเรียนบ้านแซว ปี พ.ศ.2506 ต่อมาในปี พ.ศ.2507 พวกกันย้ายถิ่นจากบ้านแซวมาอยู่ ณ ที่ปัจจุบันนี้ มีนายสวัสดิ์ ใจทาน เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาเมื่อครอบครัวจากอีสานอพยพมาสมทบเรื่อย ๆ ในปี พ .ศ. 2511 ได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้าน โดยมี นายเดิม สมนึก เป็นผู้ใหญ่บ้าน ต่อมาปี พ .ศ. 2524 ได้รับประกาศเป็นหมู่บ้าน อ.พ.ป. และ ปี พ.ศ.2526 เป็นหมู่บ้าน ปชด.หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ปัจจุบัน นายเวียง ศรีลาลักษณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอ เชียงแสน และหมู่บ้านเขียวข่ม

สภาพทางสังคม หมู่บ้านท่าขันทองมี 210 หลังคาเรือน ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำโขง ทิศตะวันออกติดกับคลองส่งน้ำ ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านสวนดอก และทิศใต้ติดกับหมู่บ้านแซว

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 639 คน เป็นชายจำนวน 314 คน เป็นหญิงจำนวน 325 คน มีสถานศึกษาระดับประถมศึกษา 1 แห่ง คือโรงเรียนบ้านท่าขันทอง ศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง มีสถาบันและองค์กรศาสนาคือวัด 1 แห่ง ชื่อว่า วัดพระศรีมหาชัยบรรพต (วัดป่าท่าขันทอง) หน่วยธุรกิจในเขตหมู่บ้าน มีปั้มน้ำมัน 1 แห่ง ปั้มหลด 1 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง และโรงสีข้าว 2 แห่ง การบริการพื้นฐาน มีประปา 1 แห่ง มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน และถนนหลักของหมู่บ้านเป็นถนนลาดยางของ รพช.

การบริการของชุมชน ประกอบด้วย

- ที่ทำการประชาคมบ้านท่าขันทอง
- สถาบันการเงินชุมชนต้นแบบบ้านท่าขันทอง
- ร้านค้าวิสาหกิจชุมชน
- วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า-ทอเสื่อ อีสาน
- ศาลาประชาคมบ้านท่าขันทอง
- ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน
- โรงเรียนหมู่บ้าน

ภาพที่ 2-3 สถานบริการของชุมชน

ข้อมูลวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านท่าขันทอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยการปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ทำสวนส้มโอ มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ดังนี้

- กลุ่มเงินล้าน
- กลุ่มข้าวกล้อง
- กลุ่มบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืน (ปุ๋ยน้ำอินทรีย์)
- กลุ่มถนอมอาหาร(ขนม)

- กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์
- กลุ่มเลี้ยงวัว
- กลุ่มสิ่งทอ
- กลุ่มน้ำประปา
- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มเพาะเห็ด
- กลุ่มกลองยาว ใช้ชื่อ ชันทองกลองยาว
- กลุ่มหนองเรือ
- กลุ่มปุ๋ยเคมี / เมล็ดพันธ์
- กลุ่มฌาปนกิจ
- กลุ่มใช้น้ำเพื่อการเกษตร
- กลุ่มจังหวัด

ภาพที่ 2-4 อาชีพของชุมชน

ประเพณีและวัฒนธรรมในหมู่บ้านทำขันทอง เป็นประเพณีวัฒนธรรมของชาวอีสาน

- บุญข้าวจี จัดในเดือนมีนาคม บริเวณศาลากลางบ้าน
- บุญข้าวโพด จัดหลังเก็บเกี่ยวข้าวโพด
- บุญบั้งไฟ จัดขึ้นในเดือนเมษายน ช่วงเทศกาลสงกรานต์ บริเวณศาลหลักบ้าน
- ตักบาตรข้าวเหนียว ทุกวันในตอนเช้า
- บุญกฐิน ช่วงเดือนพฤศจิกายน บริเวณแยกวัดธาตุศรีมาลัยบรรพต
- ออกพรรษา ช่วงเดือนตุลาคม
- ประเพณีลอยกระทง ช่วงเดือนพฤศจิกายน

1.3 ผลการศึกษาหมู่บ้านที่มีความเป็นไปได้ในการจัดการบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์

ผลการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต. บ้านแซว คนในชุมชนเพื่อทำการศึกษารายชื่อของหมู่บ้านที่มีความเป็นไปได้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์ พบว่า หมู่บ้านที่มีความเป็นไปได้ คือ บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 บ้านแซว หมู่ที่ 1 และบ้านแซว หมู่ที่ 14 โดยสามารถวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดการบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ได้ดังนี้

1. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวของบ้านท่าขันทอง และบ้านแซว มีความเข้าใจว่าการทำโฮมสเตย์เป็นเพียงรายได้เสริมนอกเหนือรายได้จากอาชีพหลักของครอบครัว คือ อาชีพเกษตรกรรม จากผลการสัมภาษณ์นายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา ปลัด อบต. บ้านแซว พบว่าหมู่บ้านที่จัดที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์มีอยู่แล้วที่หมู่บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 ซึ่งห่างจากหมู่บ้านแซวประมาณ 2 กม. มีบ้านทั้งหมด 148 หลังคาเรือน จัดเป็นบ้านโฮมสเตย์ที่ให้บริการ จำนวน 23 หลัง โดยเปิดให้บริการมาแล้วประมาณ 1 ปี โดยภูมิหลังของชาวบ้านโยกย้ายมาจากจังหวัดสกลนคร , จังหวัดร้อยเอ็ด, จังหวัดเลย ตั้งแต่ พ.ศ. 2506 มีอาชีพหลักคือเกษตรกรรม

2. ลักษณะบ้าน ชุมชนบ้านท่าขันทอง และบ้านแซว มีพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน สามารถนำมาดัดแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักได้และแบ่งเป็นสัดส่วนให้แก่ผู้เข้าพัก

3. นักท่องเที่ยวต้องเข้าพักค้างแรมในบ้านเดียวกับที่เจ้าของบ้านอาศัยอยู่ โดยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตระหว่างกัน

4. สมาชิกในครอบครัวของ บ้านท่าขันทอง และบ้านแซว มีความยินดีและเต็มใจที่จะรับนักท่องเที่ยวให้เข้ามาพักค้างแรมในบ้าน พร้อมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นนั้นแก่นักท่องเที่ยว

5. เจ้าของบ้านและสมาชิกในครอบครัวให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์เป็นอย่างดี โดยที่ผ่านมา 1 ปี บ้านท่าขันทองมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการโฮมสเตย์ ส่วนใหญ่มาจากภาคใต้ ภาคอีสาน ซึ่งได้ติดต่อผ่านนายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา ปลัด อบต. บ้านแซวและประสานงานกับนางสำเนียง อินทรพรหมมา เป็นผู้จัดการสรรหานักท่องเที่ยวเข้าสู่บ้านโฮมสเตย์ โดยคิดราคา ที่พักและอาหาร 150 บาท/คน และทำการหักเงินเข้าส่วนกลาง จำนวน 10 บาท เพื่อนำไปบริหารจัดการภายในหมู่บ้านเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ และเรื่องของการดูแลความปลอดภัย แต่ทั้งนี้ยังไม่ได้มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ รวมทั้งยังไม่ได้มีการจดบันทึกในการเข้าใช้บริการบ้านพักของนักท่องเที่ยว

6. บ้านท่าขันทอง และบ้านแซว ได้มีการจัดทำรายชื่อสมาชิกของกลุ่ม ชมรม หรือ สหกรณ์ ที่ร่วมกันจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน แต่ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ชัดเจน การ

ดำเนินงานเพื่ออำนวยความสะดวกด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวเป็นตามความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า บ้านท่าขันทองหมู่ที่ 3 มีการเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้าพักยังบ้านพักของชุมชนมาแล้ว 1 ปี สภาพของชุมชนที่มีความพร้อมด้านวิถีชีวิตพื้นถิ่น นอกจากนี้คนในชุมชนยังมีความพร้อมที่จะเปิดใจรับและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แต่ทั้งนี้ก็มีความเข้มแข็งของชุมชนในกา รดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย รูปแบบการบริโภค รวมทั้งอาชีพ ได้แก่ การทำนา การทำสวนข้าวโพด และสวนผลไม้ สิ่งดึงดูดใจที่มีศักยภาพที่ดีมากของชุมชนบ้านท่าขันทอง คือ ความมีน้ำใจ มีไมตรีจิต มีศีล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเป็นเจ้าบ้านโฮมสเตย์ที่จะเปิดต้อนรับผู้มาเยือนทุกคน และคนในชุมชนพร้อมในการพัฒนาบ้านพักให้ได้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

ภาพที่ 2-5 วิถีชีวิตชุมชนบ้านท่าขันทอง

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดหมู่บ้านโฮมสเตย์ของชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT มีดังนี้

จุดแข็ง ปัจจัยภายในของชุมชนที่ มีศักยภาพในการเปิดสู่การท่องเที่ยวในรูปแบบบ้านพักโฮมสเตย์ของบ้านท่าขันทอง พบว่า ชาวบ้านมีน้ำใจ อธิษาศัยดี ส่งผลต่อการต้อนรับที่เป็นมิตร วิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียง โดยหมู่บ้านได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอ และยังได้รับหมู่บ้านเขียวชอุ่ม รวมทั้งชุมชนยังคงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี ส่วนบ้านแซวมีผู้นำชุมชนที่มองเห็นผลประโยชน์ของส่วนรวม ส่งผลให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน มีการทำงานที่โปร่งใส รวดเร็ว ชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้านมีความสามัคคี เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ชุมชนยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น วิถีชีวิตของชนเผ่า แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าชุมชน น้ำตก แม่น้ำโขง การเกษตร (ทำนา สวนผลไม้) และสามารถข้ามฝั่งไปยัง สปป .ลาว ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักโฮมสเตย์ มี

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านท่าขันทอง เป็นชุมชนที่มีการช่วยเหลือพึ่งพากัน เป็นชุมชนเกษตรแบบผสมผสาน ที่มีผลผลิตเพื่อบริโภคในชุมชนอย่างพอเพียง คนในชุมชนชั้นหมั่นเพียร มีความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้าน

จุดอ่อน ปัจจัยภายในของชุมชนที่ทำให้การดำเนินงานล่าช้า คือ การที่ชุมชนขาดกลุ่มหนุ่มสาว ซึ่งเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินงาน ซึ่งจากการลงพื้นที่สำรวจพบว่าบ้านท่าขันทองมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าหนุ่มสาว โดยได้รับคำบอกกล่าวจากชาวบ้านว่า หนุ่มสาวได้เข้าไปทำงานในตัวเมือง ดังนั้นการดำเนินงานการจัดการชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้วางแผนในการดำเนินงานในระยะต่อไป คือ การนำเยาวชนมาฝึกอบรม ฯ เพื่อ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และเพิ่มบทบาทของเยาวชนให้มากขึ้น ให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนต่อไป

โอกาส ปัจจัยภายนอกของชุมชนที่ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และสิ่งดีงาม พบว่า มีหน่วยงานทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน ให้การสนับสนุนโดยเข้ามาร่วมพัฒนา เช่น ของ บ้านท่าขันทอง จะมีชมรมกลุ่มรักฮีตบ้าน เข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมของหมู่บ้าน มีกลุ่มนักวิจัยได้เข้ามาศึกษาเรื่องของการอนุรักษ์ป่าชุมชน นอกจากนี้ตำบลบ้านแซวยังได้รับโอกาสทางการท่องเที่ยว จากการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่เป็นโครงการใหญ่เช่น การพัฒนาท่าเรือแห่งที่ 2 ของอำเภอเชียงแสน และการพัฒนาเส้นทาง R3E ที่เชื่อมต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนและสปป.ลาว ด้วย

อุปสรรค ปัจจัยภายนอกของชุมชนที่ทำให้เกิดผลกระทบให้ไม่ประสบความสำเร็จต่อการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจและลงพื้นที่ยังไม่พบในส่วนนี้ แต่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตได้แก่ การขยายตัวของกลุ่มทุนภายนอกเข้ามาในตำบลบ้านแซว ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของชุมชน

1.4 การสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน

การดำเนินกิจกรรมโดยผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนดำเนินงาน ได้แก่ การจัดประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านเพื่อสร้างการรับรู้มาตรฐานโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ ผลการศึกษา มีดังนี้

1.4.1 ผลการจัดประชุมร่วมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้านสร้างการรับรู้มาตรฐานโฮมสเตย์

หลังจากผ่านกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์ ทีมวิจัยได้เจาะจงเลือกพื้นที่หมู่บ้านท่าขันทองเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย เนื่องจากข้อมูลที่ได้รับจากการประชุมและการสัมภาษณ์ผู้นำในภาคส่วนของรัฐ พบว่าบ้านท่าขันทอง ได้จัดทำบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์มาได้ประมาณ 1 ปีแล้วแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดการที่เหมาะสม ดังนั้นการประชุมชี้แจงกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน รวมถึงการประชาสัมพันธ์จึงเป็นการดำเนินงานที่จะส่งผลต่อการทำความเข้าใจ

เข้าใจร่วมกันในเรื่องของ โครงการ การจัดการโฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เน้นและให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอย่างยิ่งในการจัดการโฮมสเตย์ให้ได้มาตรฐาน ซึ่งต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชนในการกำหนดแนวทาง กฎ กติกา ที่กำหนดขึ้นโดยชุมชนเอง ผ่านกระบวนการของการจัดการที่คำนึงถึงการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม และยั่งยืน ทั้งนี้คนในชุมชนต้องสามัคคี เข้มแข็งและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การจัดประชุมผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ของบ้านท่าขันทอง เพื่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างคณะวิจัยและชาวบ้าน ที่มีต่อคำว่า โฮมสเตย์ ซึ่งหมายถึง บ้านของชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนชนบทโดยประชาชน ในชุมชนเป็นเจ้าของ มีพื้นที่หรือห้องพักที่เพียงพอจะรับแขกผู้มาเยือน โดยเจ้าของบ้านยินดีที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้าพัก ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นชีวิตจริง

แนวคิดของการดำเนินงาน สมาชิก ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่จะพัฒนาหมู่บ้านนั้นจะต้องเล็งเห็นความสำคัญของความสุขที่ยั่งยืน โดยทั้งนี้ต้องไม่ทิ้งวิถีชีวิตของตนเองด้วย แต่รายได้หลักของชาวบ้านมาจากอาชีพเกษตรกรรม เมื่อการท่องเที่ยวได้เข้ามาสู่หมู่บ้าน จะสามารถทำรายได้เสริมให้แก่ชุมชน ดังนั้นจึง ควรเปิดโอกาสพร้อมทั้งเปิดโลกทัศน์ยอมรับความเปลี่ยนแปลง แต่ก็ต้องไม่ทิ้งประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น

ผลจากการจัดประชุม พบว่า ชุมชนมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ กลุ่มทำอาหาร กลุ่มผู้เลี้ยงโค กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มจิ้ง หรีด กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มทอผ้า เป็นต้น โดยความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเป็นไปแบบเท่าเทียมกัน มีการแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในหมู่บ้าน โดยผู้นำชุมชนได้แก่ คุณสำเนียง อินทรพรหมมาและผู้สูงอายุของหมู่บ้าน ทำหน้าที่รักษาความรักใคร่ปรองดองในชุมชน

ภาพที่ 2-6 การจัดประชุมกับชุมชน

ผลการประชุมเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการโฮมสเตย์ของชุมชน

การจัดการบ้านพักรูปแบบโฮมสเตย์ของบ้านท่าขันทอง ทีมวิจัยร่วมกับชุมชนได้จัดประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวบ้านเพื่อประชาสัมพันธ์เรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ซึ่งทีมวิจัยได้พูดคุยร่วมกับชาวบ้านในเรื่องการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เรื่องของที่พัก ความสะอาดของที่นั่งนอน หมอน มุ้ง ห้องน้ำ เครื่องครัว เครื่องใช้ต่าง ๆ และควรให้ความสำคัญต่อเรื่องความปลอดภัยพร้อมบอกถึงจุดเด่นของชาวบ้านในเรื่องของความเป็นกันเองของเจ้าของบ้าน ซึ่งเมื่อดำเนินการไปจนถึงกระบวนการของการคัดเลือกคณะกรรมการบ้านท่าขันทอง พบว่า บ้านท่าขันทองมีจำนวนบ้านที่อยู่ในโฮมสเตย์ อยู่แล้ว 23 หลังคาเรือน แต่ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอย่างชัดเจน โดยการดำเนินการที่ผ่านมาในการรับนักท่องเที่ยวและจัดสรรนักท่องเที่ยวเข้าสู่บ้านพัก เป็นหน้าที่ของคุณสำเนียง อินทรพรหมมา แล้วทำการประสานงานกับกลุ่มทำอาหารเพื่อจัดขันโตกเลี้ยงต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมก็เห็นควรให้มีการจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการ โดยผลการประชุมได้สรุปจำนวนสมาชิกโฮมสเตย์ของหมู่บ้านท่าขันทอง และที่ประชุมได้มีการลงมติคัดเลือกคณะกรรมการโฮมสเตย์ ดังต่อไปนี้

ประธานโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง	นายเสถียร บุญปก
รองประธานฯ	นายวิรัตน์ วิเวกวิน
เลขานุการ	นางบังอร ไชยสาร
เหรัญญิก	นางประกอบเกียรติ แสงชาติ
ประชาสัมพันธ์ (กรรมการ)	นางสาวบุญโฮม วงศ์ศรีแก้ว

ตารางที่ 2-2 รายชื่อสมาชิกโฮมสเตย์ หมู่ 3 บ้านท่าขันทอง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นายบริบูรณ์ อินทรพรหมมา	79 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2	นายสวัสดิ์ ศรีไสดา	67 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
3	นางทองม้วน สมนึก	89 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
4	นางไพรวรรณ พูลสวัสดิ์	48 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
5	นางสาวขนิษฐา อจศัตรุ	117 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
6	นายทองคำ แก้ววงศ์	40 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
7	นางประกอบเกียรติ แสงชาติ	44 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
8	นางสระสิน บุญปก	32 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
9	นายทองอินทร์ สมนึก	95 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
10	นางสาวสงวน สีลาภักย์	52 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
11	นางบาง สารบรรณ	12 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
12	นางสมจิต ชมจุมจิง	211 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
13	นายวิรัตน์ วิวกวิน	46 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
14	นางสุบิน สายศรี	105 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
15	นางสี ศรีลาภักย์	41 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
16	นางสาวบุญโฮม วงศ์ศรีแก้ว	12 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
17	นางมอน อนุภาพ	6 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
18	นางสุบรรณ สาสุนันท์	144 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
19	นางพรรณี สมนึก	5 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
20	นางสาวไพรยา โคตรปัญญา	94 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
21	นางสังคม เคนชมภู	78 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
22	นายปกรณ์ ศรีลาภักย์	126 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
23	นายกำจัด ศรีโสดา	103 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

จากการที่ทีมวิจัยได้สำรวจ สัมภาษณ์ และร่วมประชุมกับชุมชน สร้างความเข้าใจกับชุมชน บ้านท่าจันทอง และการเข้าพื้นที่ของนักวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ทีมวิจัยจึงได้ดำเนินวิธีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่องโดยการจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์แสดงข้อมูลและ ภาพถ่ายกิจกรรมการดำเนินงานที่ผ่านมา ภาพถ่ายกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการประชุม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน รวมถึงการจัดทำป้ายศูนย์ ประสานงาน โสมสเคย์ บ้านท่าจันทอง ติดตั้งไว้ที่บ้านประธานกลุ่ม โสมสเคย์และได้จัดทำเอกสารมาตรฐาน โสมสเคย์แจกให้แก่สมาชิกทุกคน

ผู้วิจัยได้รับ ความช่วยเหลือใน การประสานงานจากกำนันตำบลบ้านแซว ช่วย ประชาสัมพันธ์โครงการฯ แก่ชุมชนบ้านแซว หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 14 ชุมชนทั้งสองหมู่บ้านแสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมพัฒนา โสมสเคย์ และได้นำรายชื่อชาวบ้านที่สนใจและสมัครเข้า ร่วมเป็น สมาชิกของ โสมสเคย์เพิ่มเติม ดังนี้

ตารางที่ 2-3 รายชื่อสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์ หมู่ 1 บ้านแซว

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางฉี แก้วคำ	145 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2	นายชลิต หมุดใหม่	310 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
3	นายคำ ต้อยสุวรรณ	225 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
4	นายเสาร์คำ ต้อยสุวรรณ	216 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
5	นายอินผ่อง แก้วคำ	440 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
6	นายจรรย์ แก้วคำ	1/1 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
7	นายสะอาด แก้วคำ	29 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
8	นายฮิน แก้วคำ	203 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
9	นางพัฒนฉัตร แบ่งส่วน	303 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
10	นายดวงฉี แก้วคำ	222 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
11	นายบัน ตานาคำ	309 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
12	นางบัวเพชร เงินสัจจา	204 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
13	นายจ้านง แก้วคำ	50 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
14	นางรัตนา บัวสุวรรณ	20/1 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
15	นายคำ กั้นแก้ว	27 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
16	นายมา ป่าปิ่น	180 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
17	นางโสภา แก้วคำ	329 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
18	นายสุคำ กั้นซัด	27 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 2-4 รายชื่อสมาชิกกลุ่มโฮมสเตย์บ้านแซว หมู่ที่ 14 บ้านแซวกลาง

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่
1	นางบัวคำ แก้วคำ	116 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
2	นางสุจา ใจดี	81 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
3	นายศรีวัย แก้วคำ	241 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
4	นางสาวจันทร์สม แก้วคำ	236 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
5	นางบัวลา แก้วคำ	99 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
6	นางยวงวัน พลทิพย์	118 หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ผลจากการ ประชุม ได้สมาชิก โฮมสเตย์เพิ่มขึ้น ทำให้มี การรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม ร่วมกันระหว่างหมู่บ้าน ให้มารวมเป็นเครือข่าย (network) ของชาวบ้าน ทำให้เกิดกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น ในชุมชน ช่วยให้ ทีมวิจัย และหน่วยงาน อบต .บ้านแซว สามารถที่จะทำการติด ต่อสื่อสารและ กระตุ้นให้ชาวบ้านร่วมดำเนินกิจกรรมได้ง่ายขึ้น

ภาพที่ 2-7 การประชุมเลือกคณะกรรมการ โฮมสเตย์และสร้างความเข้าใจในมาตรฐานโฮมสเตย์

1.4.2 การประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์

ทีมวิจัยได้ดำเนินการ วิจัยผ่านกิจกรรมการ ประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์เพื่อทำความเข้าใจกับ ชุมชนและให้ชุมชนมีแรงจูงใจ เข้าร่วมในกระบวนการดำเนินงาน เข้าใจถึงบทบาทการมีส่วนร่วม ในการจัดการโฮมสเตย์ มีความมั่นใจและความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน โดยทีมวิจัยได้ดำเนินการ ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการและเป็นทางการในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) การพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการและกิจกรรม โดย ทีมวิจัยได้ใช้วิธีการลง พื้นที่เพื่อเข้าพบกับผู้นำชุมชน ของ บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 บ้านแซว หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 14 โดย ชุมชนจัดหาบ้านและสถานที่ที่มีความพร้อมในการจัดประชุม โดยจัดเวทีประชุม การพูดคุยกันอย่าง เป็นกันเอง และอย่างเป็นทางการ การร่วมปรึกษาหารือ ร่วมสนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความ คิดเห็น พร้อมทั้งนำเอกสารที่มีรายละเอียดของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ โฮมสเตย์ การดำเนินตามกิจกรรมต้องลงพื้นที่บ่อยครั้งเพื่อให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งต้องอาศัยเวลาและการสร้างความคุ้นเคย โดยใช้ระยะเวลาต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มโครงการเป็นเวลา 6 เดือน

ทีมวิจัยพบว่า การจัดประชุมกลุ่ม ช่วยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างทีมวิจัยและ ชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์แตกต่างจากการประชุมกลุ่มใหญ่ โดยสมาชิกส่วนมาก จะเห็นด้วยกับโครงการ และมองเห็น โอกาสการเติบโตทางการท่องเที่ยวของ อบต .บ้านแซว ซึ่ง สอดคล้อง กับสถานการณ์ ที่ผ่านมา คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในรูปแบบศึกษาดูงาน

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวจะประสานงานกับชุมชนในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายของการท่องเที่ยว คือ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา เข้ามาใช้บริการบ้านพักของบ้านท่าขันทองเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรม กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ของบ้านแซว และซื้อของที่ระลึกจากชุมชนบ้านท่าขันทอง เช่น ข้าวกล้อง ผ้าทอพื้นเมือง อาหารพื้นบ้าน เช่นแจ่วบอง เป็นต้น

การจัดเวทีประชุมกลุ่ม ใหญ่ พบว่า ชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม พร้อมทั้งนำเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการ โฮมสเตย์ อาทิ ชุมชนบ้านท่าขันทองนำเสนอ ในการประชุม ว่าการเปิดหมู่บ้านให้เป็น โฮมสเตย์ที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน โดยไม่ทิ้งซึ่งวิถีชีวิตภายใต้ความเป็นอยู่อย่างพอเพียงและคงไว้ซึ่งความสามัคคีของชุมชน อาชีพหลักคือการเป็นเกษตรกร และจัดทำบ้านพักโฮมสเตย์เพื่อเป็นรายได้เสริม

ผลการศึกษาพบว่า บ้านท่าขันทองมีการจัดการโฮมสเตย์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การศึกษาวิถีชีวิต และการทำกิจกรรมประจำวันร่วมกัน มีกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน มีอาหารประจำท้องถิ่น มีสินค้าหัตถกรรมของชุมชน โดยเสริม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ กิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าว การปลูกพืชผักสวนครัว การทำสวนผลไม้ ในพื้นที่ของบ้าน และผลิตภัณฑ์ข้าวกล้อง ซึ่งหน้าที่ของทีมวิจัย เป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนดึงเอาสิ่งที่ดีของชุมชนที่มีอยู่ก่อนแล้ว นำออกมา ซึ่งเดิม ชุมชนไม่ได้ให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นวิถีชีวิตที่ดำเนินอยู่ปกติ แต่สิ่งเหล่านี้กลับเป็นสิ่งที่ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยว สนใจและประทับใจ

2) การติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ โดยชุมชนมีความตั้งใจที่จะได้สถานที่ที่เป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงาน โดยได้บ้านของประธานกลุ่มโฮมสเตย์ คือ บ้านเลขที่ 32 เจ้าบ้านคือ นายเสถียร บุญปก เป็นศูนย์ประสานงานบ้านพักโฮมสเตย์ พร้อมทั้งชุมชนได้ติดตั้งป้ายทางเข้าหน้าหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้มาเยือนได้ทราบว่าบ้านท่าขันทองเป็นชุมชนที่เปิดบ้านพักบริการนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 2-8 ศูนย์ประสานงานโฮมสเตย์

ภาพที่ 2-9 การติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ของชุมชน

3) การประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง ได้ มีโอกาสอย่างดียิ่ง เมื่อ อบต. บ้านแซว ได้รับการติดต่อจาก สถานีโทรทัศน์ ไทย PBS ทำการประชาสัมพันธ์ชุมชนที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่คงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดั้งเดิมภายใต้วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ในรายการข่าวเช้าสุดสัปดาห์ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ.2551 เวลา 7.00 น.-8.30 น. ทั้งนี้ทีมวิจัยได้รับการประสานงานจากชุมชนบ้านท่าขันทองและ อบต. บ้านแซว เพื่อร่วมประชุมเตรียมความพร้อมใน การจัดเตรียมงาน โดย ที่ประชุมได้เลือก บ้านคุณบริบูรณ์ อินทรพรหมมา เป็นโฮมสเตย์เพื่อการประชาสัมพันธ์โดย พิจารณาจากเกณฑ์ความพร้อมของมาตรฐาน โฮมสเตย์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลของการเตรียมงานจัดการประชาสัมพันธ์ตลอดจนถึงผลสำเร็จของงาน พบว่า ชุมชนบ้านท่าขันทองมีศักยภาพของการร่วมแรงร่วมใจอย่างมาก คือ มีการพูดคุยกันระหว่างคนในชุมชนเพื่อการเตรียมงาน ลักษณะการจัดรูปแบบของงาน ซึ่งจากความร่วมมือต่าง ๆ จะสามารถช่วยทำให้การพัฒนาโฮมสเตย์เป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้นด้วยโดยเฉพาะโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประเพณี และวัฒนธรรมของอีสาน ชุมชนมีเสน่ห์เรื่องของอัยาศัยไมตรีมีความยินดีและเต็มใจรับนักท่องเที่ยวอย่างดียิ่ง ทีมวิจัยคาดการณ์ได้ว่าเมื่อข้อมูลโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองได้ทำการเผยแพร่สู่สาธารณชนโดยผ่านสื่อกลางของรายการข่าวเช้าสุดสัปดาห์ ทางสถานีโทรทัศน์ไทย PBS จะเป็นแนวทางหนึ่งที่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาใช้บริการ โฮมสเตย์ อีกทั้งช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจเดินทางมาพักโฮมสเตย์ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบอีกว่าชุมชนบ้านท่าขันทองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาผ่านกระบวนการของชุมชนซึ่งมีผู้นำชุมชนที่ดี ทำให้เกิดการวางแผนงานร่วมกันคิด ร่วม มตัดสินใจ มีการแบ่งงานกันทำ จนถึงการประเมินผลของกิจกรรม ซึ่งทีมวิจัยเห็นถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ ชุมชนสามารถจัดการ

ตนเองโดยการพึ่งพาตนเองเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเมื่อ โครงการวิจัยได้เสร็จสิ้นแล้ว ชุมชนจะสามารถต่อยอดการพัฒนาการจัดการ โฮมสเตย์ได้ด้วยตนเอง

ภาพที่ 2-10 ประชาสัมพันธ์ทางสถานีโทรทัศน์ไทย PBS

1.5 ผลการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมด้านการจัดการโฮมสเตย์ของชุมชน

ทีมวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของชุมชนต่อการจัดการ โฮมสเตย์แบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการ โฮมสเตย์ของชุมชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไขปัจจัยในการประสานงานโฮมสเตย์ต่อไปนี้คือ

1.5.1 จำเป็นต้องมีการจัดการที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้งต้องเป็นการสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชน รักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงาม เพื่อรักษาไว้ให้ลูกหลานต่อไป

1.5.2 การจัดการที่ยึดหลักความพอประมาณ มีเหตุมีผลและมีความพอดี ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชุมชนมีความพร้อมและการจัดการโฮมสเตย์ไม่ ได้เป็นการสร้างภาระให้แก่ชุมชน

1.5.3 กระบวนการมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการโฮมสเตย์ ชุมชนต้องมีส่วนร่วมรับรู้ทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิดวางแผน การพัฒนา การจัดสรรผลประโยชน์ และการประเมินผล การสื่อสารภายในชุมชนที่ดีมีผลต่อความร่วมมือของชุมชน

ตอนที่ 2 การพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินกิจกรรมการอบรมชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์ และการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาบ้านพักโฮมสเตย์ นำเสนอผลการศึกษาตามกิจกรรม ดังนี้

2.1 การอบรมชุมชนเพื่อพัฒนาการจัดการโฮมสเตย์

กระบวนการดำเนินกิจกรรมการอบรม ทีมวิจัยมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อม ให้ชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย ของสำนักพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา การสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบ เห็นประโยชน์ของชุมชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว โดยจัดการอบรมและการ วิเคราะห์ ร่วมกันระหว่าง ทีมวิจัยและชุมชน เนื้อหาสาระของการอบรม ได้แก่มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 7 มาตรฐานคือ 1) มาตรฐานด้านที่พัก 2) มาตรฐานด้านอาหารและโภชนาการ 3) มาตรฐานด้านความปลอดภัย 4) มาตรฐานด้านการจัดการ 5) มาตรฐาน ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 6) มาตรฐานด้านสภาพแวดล้อม 7) มาตรฐานด้านการส่งเสริมการตลาด มาตรฐาน เกี่ยวกับ สุขอนามัย ของบ้านพักและอาหาร การกำหนดอัตราค่าบริการและการบริหารจัดการรายได้เข้าสู่ชุมชน

ผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ ชุมชนจากหมู่บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการวิจัย และชุมชนจากบ้านแซว หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 14 ซึ่งเป็นบ้านเครือข่ายในการขยายผลของโครงการวิจัย การอบรมครั้งนี้ชุมชนมีความเข้าใจในมาตรฐานโฮมสเตย์ และให้ความร่วมมืออย่างดีในการระดมความคิดเห็นที่มีประโยชน์อย่างมากต่อ การพัฒนาระบบบริหารจัดการโฮมสเตย์ ซึ่งผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

การอบรมในครั้งนี้ยังสามารถประเมินศักยภาพของสมาชิก และคณะกรรมการโฮมสเตย์ จากการกำหนดอัตราค่าบริการและการบริหารจัดการรายได้เข้าสู่ชุมชนที่ชัดเจนเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของชุมชน ซึ่งได้ผลดังนี้

อัตราค่าบริการโฮมสเตย์

ค่าที่พัก	1 คืน 2 วัน อาหาร 2 มื้อ	300 บาท / คน
	ค่าที่พักโฮมสเตย์	100 บาท / คน
	ค่าอาหารมื้อเย็น + มื้อเช้า	120 บาท / คน
	ค่าบำรุงบ้านพัก	80 บาท / คน
หัก	5% เป็นค่าบำรุงหมู่บ้าน	
	5% เข้ากลุ่มโฮมสเตย์	

ทั้งนี้การกำหนดอัตราค่าบริการได้มาจากการประชุมตกลงกันของกลุ่มสมาชิก โฮมสเตย์ซึ่งผู้เข้าร่วมการประชุมเห็นความสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มโฮมสเตย์เท่านั้น แต่ควรพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัยทุก คริวเรือน ที่ประชุมเห็นควรให้มีการหักค่าบริการนักท่องเที่ยวจำนวน 5% เข้าสู่หมู่บ้านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในระบบสาธารณูปโภคของชุมชน รวมถึงการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสม และจำนวน 5% เข้ากลุ่มโฮมสเตย์ เพื่อใช้ในการจัดทำเอกสารการ

ดำเนินการของกลุ่ม เช่น สมุดบันทึกเข้าพักของนักท่องเที่ยว สมุดเยี่ยมชม และเอกสารประชาสัมพันธ์โฮมสเตย์ เป็นต้น

ผลของการอบรมทำให้ชุมชนมี อัตราค่าบริการ โฮม สเตย์ที่ชัดเจน มีการ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ของเครือข่ายโฮมสเตย์ระหว่างบ้านท่าขันทองและบ้านแซว โดยบ้านท่าขันทองได้ ถ่ายทอดประสบการณ์ในการเปิดบ้านพักนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา แต่การ ดำเนินการ ช่วงเวลาดังกล่าว ไม่มีมาตรฐานและ ระบบคณะก กรรมการเข้ามาดูแล แต่เมื่อได้รับการ อบรมจากโครงการวิจัยแล้วก็มีความเข้าใจมากขึ้นและนำความรู้เข้าไปประยุกต์ในการจัดการได้ ส่วนชุมชนบ้านแซวได้ยอมรับว่าหมู่บ้านของตนยังต้องเตรียมความพร้อมเรื่องของการความรู้ ความ เข้าใจในการจัดการโฮมสเตย์ให้มากขึ้น และสร้างความเข้มแ จึงให้แก่อำเภอโฮมสเตย์ของหมู่บ้าน ตนเองให้ได้ก่อนแต่ทั้งนี้ก็พร้อมให้ความร่วมมือกับบ้านท่าขันทองและทีมวิจัยโครงการฯในการ เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น จากตารางที่ 2-5 แสดงให้เห็นในภาพรวมว่า ผู้เข้า อบรมจำนวน 35 คนจากสมาชิกโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง และบ้านแซว มีความพึงพอใจต่อการ อบรมความรู้ความเข้าใจมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

ตารางที่ 2-5 ความพึงพอใจของชุมชนต่อการอบรมความรู้ความเข้าใจเรื่องมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.80	.41	มากที่สุด
ด้านอาหารและโภชนาการ	4.71	.46	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.71	.46	มากที่สุด
ด้านการจัดการ	4.71	.46	มากที่สุด
ด้านที่พัก	4.66	.48	มากที่สุด
ด้านสภาพแวดล้อม	4.63	.49	มากที่สุด
ด้านความปลอดภัย	4.40	.50	มากที่สุด
รวม	4.66	.47	มากที่สุด

2.2 การพัฒนาโฮมสเตย์โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการอภิปรายจากเวทีประชุมกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ชุมชนได้อภิปรายถึงสภาพปัญหาที่ ชุมชนพบในการจัดการโฮมสเตย์ที่ผ่านมา ชุมชนพบปัญหาความวุ่นวายในการจัดนักท่องเที่ยว เข้าบ้านพัก การให้ ผู้สูงอายุรับนักท่องเที่ยวซึ่งมีปัญหาผู้สูงอายุปรับเวลาไม่ได้ การที่ นักท่องเที่ยวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเล่นการพนันในบ้านพักซึ่งทำให้เจ้าของบ้านรู้สึกอึดอัดใจ เพราะขัดแย้งกับวิถีชีวิตที่ชุมชนประพฤติปฏิบัติ ชุมชนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาว่าเกิดจาก

นักท่องเที่ยวไม่รู้เพราะ ไม่มีการแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบล่วงหน้า และขาดการประสานงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ชุมชนเสนอว่าสิ่งจำเป็นที่ต้องทำคือต้องกำหนดกติกาหรือข้อที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและสำหรับชุมชนเอง โดยทุกฝ่ายต้องยอมรับในข้อตกลงนี้ นอกจากนี้บ้านใดจะรับนักท่องเที่ยวได้ต้องพัฒนา บ้านพักให้ได้มาตรฐานก่อนและชุมชนจะไม่รับนักท่องเที่ยว เข้าพัก หากชุมชนไม่พร้อม ผู้เป็น สมาชิก โสมสเดย์ จะต้องมาร่วมประชุมกัน สม่่าเสมอเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจร่วมกัน และต้องมีการประเมิน โสมสเดย์ร่วมกัน ซึ่งสิ่งที่ชุมชนเลือกจัดเป็นวิถีเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานครบทั้ง 7 ชั้น เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าชุมชนได้เลือกสร้างความสมดุลของการบริหารจัดการโดยใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรม ให้ความสำคัญของสังคมส่วนรวมมากกว่าหารายได้เพียงอย่างเดียว ใช้หลัก จริยธรรมคุณธรรมนำธุรกิจ และพัฒนาศักยภาพของตนเองพร้อมๆ กับการทำงานแบบเครือข่าย สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความสามารถ ใช้หลักความมีเหตุผลในการร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา การนำหลักคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใสในทุกขั้นตอนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม มาเป็นแนวทางการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน โสมสเดย์ไทยอย่างดี

2.3 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาบ้านพักโสมสเดย์

ทีมวิจัยได้ เลือกพัฒนาบ้านพักโสมสเดย์ที่ บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านนำร่อง เนื่องจากมี ประสบการณ์ในการ รับนักท่องเที่ยว บ้างแล้ว และชุมชนมีความพร้อมทั้งด้าน บ้านพัก และด้าน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เนื่องจากเป็นชาวอีสานทั้งหมู่บ้านจึง มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นภายในชุมชน มี การเปิดใจและยอมรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน และมุ่งประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ทำให้บ้านท่าขันทองได้รับการยกย่องว่าเป็นชุมชนเข้มแข็งได้ นอกจากนี้ การที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและมีการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ขั้นตอนการพัฒนามี ดังนี้

2.3.1 การวางแผนการพัฒนาโสมสเดย์บ้านท่าขันทอง

ทีมวิจัยได้ร่วมกับคณะกรรมการโสมสเดย์และสมาชิกประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนในการพัฒนาบ้าน พักที่เข้าเป็นสมาชิกโสมสเดย์ให้เข้าสู่มาตรฐาน โสมสเดย์ไทยตามเกณฑ์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดย เกณฑ์ในการวัดมาตรฐานของโสมสเดย์ไทยทั่วประเทศ 7 ด้านคือ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านอาหารและโภชนาการ 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการ 5) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 6) ด้านสภาพแวดล้อม 7) ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยดำเนินกิจกรรมการนำความรู้จากการอบรมสู่การปฏิบัติ การตามขั้นตอน ดังนี้คือ

1) ขั้นตอนแรก ทีมวิจัยได้นำนักศึกษาโปรแกรมวิชาการจัดการ โรงแรม ซึ่งผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่พักรวมที่มีลักษณะเฉพาะและผ่านการเรียนรู้ในมาตรฐาน โสมสเดย์ไทย เข้ามา

พักร่วมกับเจ้าของบ้านและทำการตรวจความพร้อมร่วมกับเจ้าของบ้าน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความรู้กับเจ้าของบ้านในเรื่องความสะอาดของที่นอน หมอน มุ้ง ห้องน้ำ เกร็ อองคริว อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ การจัดเตรียมห้องพักสำหรับนักท่องเที่ยว และการให้บริการนักท่องเที่ยวของเจ้าของบ้าน

2) ขั้นตอนที่สอง ทีมวิจัยได้ ประเมิน ผลการพัฒนาในกิจกรรมโดยใช้แบบประเมินการตรวจบ้านพักเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โฮมสเตย์มาตรฐานไทย

3) ขั้นตอนที่สาม เป็นการสรุปผลการดำเนินกิจกรรม โดยเจ้าของบ้านและนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลจากการประเมินบ้านพักเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โฮมสเตย์มาตรฐานไทยตามตัวชี้วัดแต่ละด้าน ได้ผลดังแสดงในตาราง ที่ 2-6

ตารางที่ 2-6 ผลการประเมินบ้านพักโฮมสเตย์ครั้งที่ 1

ด้าน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
1. ด้านที่พัก	1. โครงสร้างบ้านพักมีความมั่นคง 2. บ้านพักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกและแสงสว่างส่องเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกั้นน้ำฝนได้ 3. มีที่นอนที่สบายตามสภาพชุมชนและเครื่องนอนที่สะอาด 4. มีห้องอาบน้ำและส้วมที่สะอาด 5. มีการเปลี่ยนผ้าปูที่นอน อุปกรณ์สำหรับการนอนทุกครั้งเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก 6. มีการกำจัดแมลงที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอยู่เสมอโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน 7. มีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน	ด้านที่พัก พบว่า บ้านส่วนใหญ่มีโครงสร้างบ้านพักที่มีความมั่นคง ซึ่งลักษณะของบ้านส่วนใหญ่จะก่อสร้างด้วยไม้ ยกพื้นสูง มีลานโล่งด้านล่าง มีบ้านบางหลังที่ต่อเติมก่ออิฐถือปูนชั้นล่าง แต่ชั้นบนยังคงเป็นไม้อยู่ บ้านพักมีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเข้าถึง ไม่มีกลิ่นอับและมีหลังคาที่สามารถกั้นน้ำฝนได้ มีห้องอาบน้ำ ห้องส้วมที่สะอาด และมีการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านได้ดี บ้านแต่ละหลังจะใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการกำจัดแมลง เช่น กับฟ้าผ่า , ราง ใช้สำหรับกำจัดหนู บริเวณภายนอกบ้านเจ้าของบ้านได้ปลูกพืชผักสวนครัวกินได้ เช่น ผักกาด ผักสลัด มะเขือเทศ มะนาว เป็นต้น บ้านบางหลังมีสวนผลไม้อยู่หลังบ้านและได้รับการดูแลอย่างดี

ตารางที่ 2-6 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
2. ด้านอาหาร และ โภชนาการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีอาหารปรุงมาอย่างดี 2. ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย 3. คราวอยู่ในสภาพที่สะอาดและไม่มียุง 4. อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวสะอาดถูกสุขลักษณะ 5. มีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด 6. มีร้านอาหารในชุมชน 	ด้านอาหารและโภชนาการ พบว่า มีอาหารปรุงอย่างดี โดยส่วนมากจะเป็นอาหารท้องถิ่น ภาชนะที่ใช้สะอาดและปลอดภัย อุปกรณ์ที่ใช้ในครัวถูกสุขลักษณะ มีถังขยะมีชั่งมีน้ำดื่มและน้ำใช้ที่สะอาด แต่พบว่าที่ยังมีน้อย คือ ร้านอาหารในชุมชนซึ่งพบจำนวน 3 ร้าน แต่ทั้งนี้เจ้าของบ้านโฮมสเตย์สามารถประกอบอาหารให้นักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง
ด้านความปลอดภัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัย 2. มีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือกรณีนักท่องเที่ยวเจ็บป่วย 3. มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น 4. มีการตั้งเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนตัวและเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาล 5. มีการดูแลและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ในที่พักเพื่อความปลอดภัยอยู่เสมอ 	ด้านความปลอดภัย พบว่า เจ้าของบ้านแต่ละหลังจะมีการซ่อมแซมและดูแลบ้านให้มีความปลอดภัย มีการจัดเวรยามดูแลความปลอดภัยของหมู่บ้าน โดยกลุ่มรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านรับผิดชอบดูแล ส่วนเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้ายจะใช้โทรศัพท์ติดตาม และการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น พบว่าแต่ละบ้านจะมีตู้ยาสามัญประจำบ้านและมียาสำหรับปฐมพยาบาลเบื้องต้นซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอนามัยตำบล
ด้านการจัดการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านจัดการในรูปของชมรมหรือสหกรณ์ 2. มีคณะกรรมการบริหารโครงการ 3. มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาที่ 	ด้านการจัดการของชุมชน พบว่า ชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อจัดบ้านในรูปแบบโฮมสเตย์มาก่อนที่ทีมวิจัยจะเข้ามาในพื้นที่ และเมื่อผ่านเวทีการประชุมจึงได้คณะกรรมการในการทำหน้าที่บริหารจัดการ จากนั้นจึงมี

ตารางที่ 2-6 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
ด้านการจัดการ (ต่อ)	<p>จัดต่อวัฒนธรรม จารีตประเพณี</p> <p>ความเชื่อของชุมชน</p> <p>4. มีระบบการจองล่วงหน้าและลงทะเบียนเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว</p> <p>5. มีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมและบริการต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทราบอย่างชัดเจน</p> <p>6. มีข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างละเอียดให้นักท่องเที่ยวเลือก</p> <p>7. ชุมชนไม่หวังจะสร้างรายได้จากโฮมสเตย์อย่างเดียวและต้องไม่มีผลกระทบต่ออาชีพดั้งเดิมของชุมชน</p> <p>8. มีผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ที่เป็นคนท้องถิ่นและมีความพร้อมในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ทราบชัดเจน</p>	<p>การกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งสิ่งสำคัญของชุมชนคือชุมชนยังคงอาชีพเกษตรเป็นหลัก และทำโฮมสเตย์เป็นรายได้เสริม โดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวการเกษตรเป็นการกระจายรายได้ช่องทาง</p> <p>ในด้านของผู้นำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นของบ้านท่าขันทอง พบว่าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งทราบข้อมูลของหมู่บ้านตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นอย่างดี แต่ที่ต้องเพิ่มการอบรมให้ความรู้คือข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่อยู่ข้างเคียงของหมู่บ้านท่าขันทอง</p>
ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	<p>1. มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น เดินป่า ตกปลา จิ่ฆ่า ปีนเขา จิ่จกรยาน ฯลฯ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน</p> <p>2. มีกิจกรรมฝึกหัดศิลปกรรมพื้นบ้าน เช่น ทอผ้า จักสาน</p> <p>3. มีกิจกรรมต้อนรับตามประเพณีของท้องถิ่น เช่น บายศรีสู่ขวัญ</p> <p>4. มีกิจกรรมบันเทิง เช่น ดนตรี การเต้นรำ การแสดงพื้นบ้าน ฯลฯ</p> <p>5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่</p>	<p>ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน พบว่ากิจกรรมเด่นของชุมชนคือ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การชมสวนส้มโอ การชมการเลี้ยงปลา ชมการทำงานของกลุ่มข้าวกล้อง ชมการเลี้ยงจิ้งหรีด 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การล่องเรือน้ำโจงชมวิถีชีวิตริมฝั่งโจง การชมกรรมวิธีการทอผ้า (กลุ่มผ้าทอ) การชมดนตรีพื้นบ้าน หมอรำกลอน อาหารขันโตก และบายศรีสู่ขวัญ</p> <p>กิจกรรมตามประเพณี 12 เดือนของหมู่บ้าน</p>

ตารางที่ 2-6 (ต่อ)

ด้าน	ตัวชี้วัด	ผลการศึกษา
	<p>ทำลายสิ่งแวดล้อม</p> <p>6. มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้าน</p>	<p>ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของบ้านและชุมชน</p>
ด้านสภาพแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท เช่น แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน 2. มีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและชุมชน 3. มีสถานพยาบาล "ประชณีย์" ธาราการอยู่ไม่ไกลเกินไป 4. พื้นที่หลักยังคงสภาพเดิมของชุมชนและยังรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของตน 	<p>ด้านสภาพแวดล้อมของชุมชน พบว่าชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือน้ำโจง และมีแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เพราะคนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาหมู่บ้านอยู่เสมอ และบ้านท่าขันทองได้รับรางวัลหมู่บ้านน่ามองของอบต.บ้านแซว</p>
ด้านการส่งเสริมการตลาด	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีร้านขายของที่ระลึกในชุมชน 2. มีผลิตภัณฑ์โดยชาวบ้านและใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น 3. มีโอกาสได้เผยแพร่วัฒนธรรมของชุมชน 4. มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนในด้านการให้บริการที่ประทับใจ 5. มีคู่มือหรือเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเป็นของตนเอง และเป็นข้อมูลจริง โดยคู่มือหรือเอกสารดังกล่าวมีรายละเอียดครบถ้วน 6. มีการเผยแพร่ข้อมูลประชาสัมพันธ์ 	<p>ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าชุมชนมีร้านค้าวิสาหกิจ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน เช่น ผ้าทอ เสื้อกั๊ก เครื่องจักสาน ทั้งนี้ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ในการนำสินค้าชุมชนไปออกงานแสดงต่าง ๆ เช่น งานเชียงรายดอกไม้ไม่งามเดือนธันวาคม – มกราคม , งานมหกรรม 9 คนเผ่า เป็นต้น นอกจากนี้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว ยังได้ประชาสัมพันธ์ชุมชนโดยผ่านทางเอกสารคู่มือการท่องเที่ยวของบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และมีเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซวเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของตำบล</p>

ผลของการพัฒนาโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง พบได้ว่า เจ้าของบ้านรวมทั้งคนที่อาศัยในชุมชนได้เปิดใจในการรับฟังข้อมูลความรู้มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และร่วมกันกับนักศึกษาซึ่งเปรียบเหมือนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักโฮมสเตย์ร่วมกันพัฒนาบ้านตามศักยภาพที่มีอยู่ในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อมนอกตัวบ้านให้สวยงาม เจ้าของบ้านได้นำพืชผักกินได้มาปลูกเป็นแปลงสวนผักแทนการนำซื้อต้นกล้าดอกไม้มาปลูก การนำผ้าทอพื้นบ้านมาใช้ตกแต่งเป็นผ้าม่าน และที่สำคัญคือ การเน้นเรื่องของความสะอาดในตัวบ้านและบริเวณรอบบ้าน ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้านโฮมสเตย์ทั้ง 17 หลังที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ทุกคนเห็นว่าการทำความสะอาดบ้านพักและการจัดตกแต่งบ้านให้น่าอยู่ เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเจ้าของบ้านเองเพราะเจ้าของบ้านเป็นผู้อยู่อาศัยถาวร บ้านน่าอยู่ คนในบ้านก็มีความสุข แล้วเพื่อแผ่ความสุขนั้นให้แก่ผู้ที่เข้ามาพักโฮมสเตย์

ภาพที่ 2-11 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักศึกษากับชุมชน

2.3.2 การศึกษาดูงานโฮมสเตย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

ทีมวิจัยและ คณะกรรมการโฮมสเตย์ประชุมร่วมกันเพื่อหาสถานที่ จนได้ข้อตกลงร่วมกันในการไปศึกษาดูงาน เพิ่มเติมจากการศึกษาดูงานการบริหารจัดการรีสอร์ทที่ไร่แสงอรุณที่ใช้เป็นสถานที่อบรมโฮมสเตย์แล้ว ที่ประชุมได้เลือกบ้านอาผ่าพัฒนา และ บ้านรวมมิตร ซึ่งอยู่ในตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยทั้งสองหมู่บ้านผ่านการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยในปี 2551 ในการศึกษาดูงานครั้งนี้ทีมวิจัยได้ทำการติดต่อผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว ในการจัดเจ้าหน้าที่เป็นผู้นำเข้าสู่หมู่บ้านและเป็นสื่อกลางในการติดต่อกับผู้นำชุมชนของทั้งสองหมู่บ้าน ผู้เข้าร่วมศึกษาดูงานในครั้งนี้ประกอบด้วยคณะกรรมการโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว และทีมวิจัย

ผลของกิจกรรมการศึกษาดูงานโฮมสเตย์ พบว่าเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการดำเนินงานของ 1) ระหว่างชุมชน คือ บ้านท่าขันทอง บ้านอาผ่าพัฒนา บ้านรวมมิตร เพื่อ

พบว่า มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในการดำเนินการรับนักท่องเที่ยวเข้าสู่โฮมสเตย์ การให้บริการเพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว และขั้นตอนของการยื่นขอรับการประเมินเพื่อขอรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย 2) ระหว่างภาครัฐ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยาว ได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลของกระบวนการทำงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งเล็งเห็นบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนเรื่องการจัดการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ประโยชน์ ที่ได้รับจากการศึกษาดูงานที่เอื้อประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาชุมชน คือ การสร้างเครือข่ายชุมชน เพื่อให้ชุมชนเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างชุมชน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง แล้วทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อนำมาบริหารจัดการให้เหมาะสมกับชุมชนของตน และทีมวิจัยสังเกตได้ว่า คณะกรรมการโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองมีความตื่นตัวและมีแรงกระตุ้นอย่างมาก ที่จะนำความรู้ที่ได้รับจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับคณะกรรมการบ้านอาผ่าพัฒนา และคณะกรรมการบ้านรวมมิตร มาปรับใช้พัฒนาการบริหารโฮมสเตย์ของตน

ภาพที่ 2-12 การศึกษาดูงานของชุมชน

2.3.3 การประชุมกลุ่มสร้างแนวปฏิบัติสำหรับเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว

การประชุมเพื่อ สร้างแนวปฏิบัติสำหรับเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยว เกิดขึ้นหลังจากที่โฮมสเตย์บ้านท่าขันทองได้โอกาสรับนักท่องเที่ยวบ่อยครั้งขึ้น จากช่วงเดือนมกราคม 2552 เป็นต้นมา เนื่องจากมีหน่วยงานภาครัฐ จากจังหวัดต่าง ๆ เช่น จังหวัดพะเยา จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด มาศึกษาดูงานและเข้าพักโฮมสเตย์ซึ่งเมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบด้านของสังคม คือ การไม่สามารถควบคุมเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ได้ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนไป คือ การต้องรอบริการนักท่องเที่ยวในยามค่ำคืนจนดึก ส่งผลให้เยาวชนในชุมชนเกิดการเลียนแบบ ดังนั้น ชุมชนได้เล็งเห็นถึงผลกระทบที่จะตามมาในอนาคต จึงได้ปรึกษากับทีมวิจัยเพื่อจัดทำแนวปฏิบัติให้แก่นักท่องเที่ยว

ผลจากการประชุมร่วมกันระหว่าง ทีมวิจัย สมาชิกโฮมสเตย์ ร่วมกับคนในชุมชน ผ่านการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และอย่างเป็นทางการ นั้น ชุมชนได้ระดมความคิดเห็นสำหรับข้อปฏิบัติในการเข้าพักโฮมสเตย์ เพื่อนำมาเป็นข้อปฏิบัติสำหรับคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ได้ข้อสรุปสำหรับแนวปฏิบัติเจ้าของบ้านและนักท่องเที่ยวซึ่งทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน ได้ดังนี้

ระเบียบปฏิบัติของโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

1. การเข้ามาสู่โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง มีระเบียบดังนี้

1.1 ติดต่อแจ้งล่วงหน้าให้คณะกรรมการรับทราบก่อนเพื่อเตรียมรับรองได้ที่ประธานกลุ่มโฮมสเตย์ (086-1942647) หรือผ่านองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านแซว

1.2 ลงบันทึกการเข้าพักและชำระค่าใช้จ่าย ก่อนเข้าพักอาศัย ดังนี้

-	ค่าที่พักโฮมสเตย์	100 บาท / คน
-	ค่าอาหาร 2 มื้อ (มื้อเย็น+มื้อเช้า)	120 บาท/ คน
-	ค่าบำรุงบ้านพัก	80 บาท / คน
-	ค่าอาหารขันโตก ชมการแสดง และพิธีบายศรีสู่ขวัญ	100 บาท / คน
-	ค่าผู้นำชมกิจกรรมท่องเที่ยว	100 บาท / วัน

หมายเหตุ ค่าใช้จ่ายหัก 10% แบ่งออกเป็น 5% เข้าบำรุงหมู่บ้าน และ 5% เข้ากลุ่มจัดการโฮมสเตย์

2. ห้ามนำสิ่งเสพติดเข้าสู่ชุมชน(หมู่บ้านปลอดสิ่งเสพติด)
3. ห้ามประพฤติกริยาไม่สมควรบริเวณเสาหลักบ้านของชุมชน
4. ไม่ประพฤติผิดศีลธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น
5. ไม่ทิ้งขยะบริเวณชุมชน ให้นำไปทิ้งตามจุดที่กำหนดไว้
6. นักท่องเที่ยวจะเข้าชมกิจกรรมทางการเกษตรของชุมชน ต้องมีคนของชุมชนเป็นผู้นำ

เที่ยว

การบริหารจัดการรายได้จะกระจายสู่ชุมชนจากกิจกรรมการนำชมกลุ่มการเกษตร ดังนี้
กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอ(อีสาน) กลุ่มผู้เลี้ยงจิ้งหรีด
กลุ่มอาหารพื้นบ้าน

** หมายเหตุ การจัดสรรรายได้ จะจัดสรรให้แก่กลุ่มที่พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

2.4 การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดกิจกรรมและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์ผ่านกิจกรรม การอบรมมาตรฐานการบริการอาหารโฮมสเตย์ การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดกิจกรรมและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

2.4.1 การอบรมมาตรฐานการบริการอาหารโฮมสเตย์

การดำเนินกิจกรรมการอบรมมาตรฐานการบริการอาหารโฮมสเตย์เพื่อมุ่งให้ความรู้และฝึกปฏิบัติแก่สมาชิกโฮมสเตย์ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการอาหารโฮมสเตย์และส่งเสริมการบริการอาหารให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

ทีมวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมโดยการอบรมให้ความรู้การบริการอาหารให้ถูกสุข ลักษณะ และ ถูกหลักอนามัย การฝึกปฏิบัติ และการประเมินผลโดยการใช้การสังเกตและแบบสัมภาษณ์ผู้เข้ารับ การอบรมเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ ได้ผลการศึกษาการบริการด้านอาหาร พบว่า สมาชิกโฮมสเตย์ ส่วนใหญ่จะทำอาหารที่บ้านไว้รับรองนักท่องเที่ยว ส่วนผลไม้มักจะไม่ใช้ผลไม้ตามฤดูกาลที่ปลูกเอง ในพื้นที่บ้าน เช่น ถั่วลิสง น้ำว้า ส้มโอ ฝรั่ง พุทรา มะละกอ เป็นต้น สิ่งที่สำคัญคือ สมาชิกโฮม สเตย์ทุกบ้านจะเน้นความสะอาด ถูกหลักอนามัย อาหารสะอาด น้ำสะอาด ห้องครัวและอุปกรณ์ ภายในครัวสะอาด เจ้าของบ้านจะร่วมรับประทานอาหารกับนักท่องเที่ยวเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม โดยส่วนมากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาพักโฮมสเตย์จะร่วมรับประทานอาหารขันโตก และชมดนตรี การแสดงพื้นเมือง ในตอนเย็น ซึ่งชุมชนได้นำความรู้ในการให้บริการขันโตกลงสู่ การฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริการอาหารขันโตก เช่น รายการอาหารพื้นเมือง การประดับ ตกแต่งอาหาร และนำวัสดุพื้นบ้านมาจัดเป็นองค์ประกอบของขันโตก เช่น นำผ้าทอพื้นเมืองมา จัดทำเป็นผ้าเช็ดปาก/เช็ดมือ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เจ้าของบ้านโฮมสเตย์จากที่เปิดบ้านรับนักท่องเที่ยวที่ผ่านมา มีปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการบริการอาหารแก่นักท่องเที่ยว พบปัญหาคือ

- แต่เดิมชุมชนได้จัดเตรียมอาหารแก่นักท่องเที่ยวโดยในปริมาณมาก ยึดหลักอาหาร เหลือดีกว่าขาด โดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุน ทำให้อาหารเหลืออยู่เสมอ และการซื้อวัตถุดิบที่เกินความ ต้องการในการประกอบอาหาร ซึ่งเมื่อผ่านการอบรมให้ความรู้ ชุมชนจึงได้ตระหนักและร่วมกัน วางแผนในการจัดทำรายการอาหารในแต่ละมื้อ คำนึงถึงความเหมาะสมในการนำพืชผักที่ชุมชน ปลูกเองมาใช้ในการประกอบอาหารเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกับวัตถุดิบพื้นบ้านและลดต้นทุน

- นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้าพักโฮมสเตย์ ฟังพอใจในอาหารพื้นบ้าน เช่น ส้มตำ ลาบหมู ผักพื้นบ้าน ซึ่งในบางครั้งนักท่องเที่ยวขอให้เจ้าของบ้านจัดรายการอาหารให้รับประทาน ในตอนเช้านอกเหนือจากอาหารที่เจ้าของบ้านได้จัดเตรียมไว้ ซึ่งเจ้าของบ้านเต็มใจในการให้บริการ

- การบริการอาหารขันโตก ที่ผ่านมา ชุมชนไม่ได้คำนึงถึงความสวยงามของการประดับตกแต่ง เน้นเฉพาะรสชาติอาหาร และปริมาณของอาหารเท่านั้น เมื่อผ่านการอบรมและการฝึกปฏิบัติแล้วจึงได้เห็นถึงความสำคัญว่า ได้การตกแต่งอาหารสร้างความดึงดูดใจและประทับใจได้

ภาพที่ 2-13 การอบรมมาตรฐานการบริการอาหาร โสมสเด็จ

2.4.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดกิจกรรมและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

หลังจากที่โครงการวิจัยได้ดำเนินการเข้าสู่เดือนที่ 8 ทีมวิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเน้น กระบวน การมีส่วนร่วมและ แสดง ความคิดเห็นของชุมชนเพื่อพัฒนาภายใน หมู่บ้าน โสมสเด็จ และการประเมินมาตรฐาน โสมสเด็จโดยกรรมการภายใน โดย ประเมินการบริการ 3 ด้าน คือ 1) การบริการด้านที่พัก 2) การบริการด้านอาหาร 3) การบริการด้านการต้อนรับ นักท่องเที่ยว ผลการศึกษามีดังนี้

1) การบริการด้านที่พัก ชุมชนมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน คือ โสมสเด็จต้องมีห้องนอนที่สะอาด มีที่นอนเพียงพอ บริเวณรอบบ้านสะอาด และมีความปลอดภัย

2) การบริการด้านอาหาร การประกอบอาหารส่วนใหญ่จะทำอาหารพื้นบ้าน โดยใช้ผักพื้นบ้านเป็นหลัก เน้นด้านความสะอาดและถูกหลักอนามัย เจ้าของบ้านจะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าพักโสมสเด็จได้ช่วยประกอบอาหาร

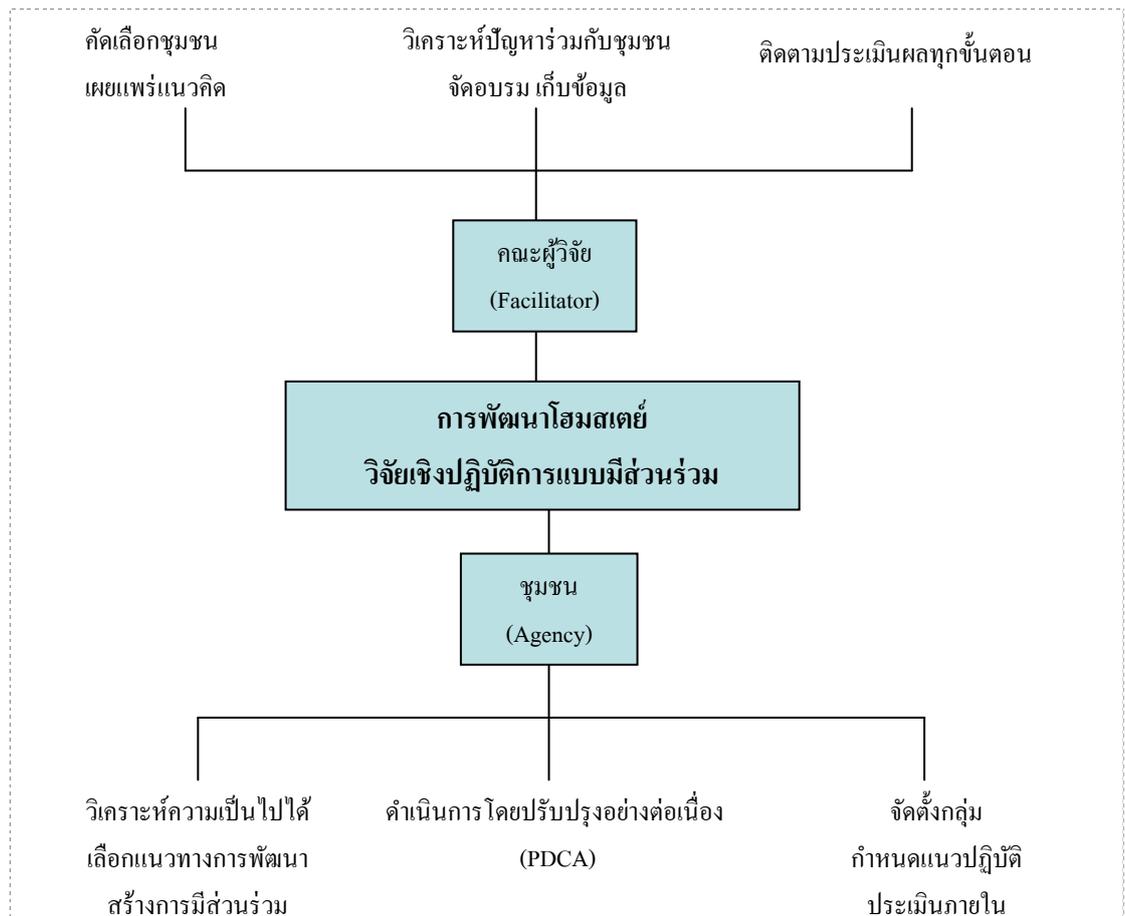
3) การบริการด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนมีความคิดเห็นว่าการสร้างมิตรไมตรีกับผู้เข้าพักโสมสเด็จให้เหมือนญาติพี่น้อง เป็นลูกหลานของชุมชน มีการทักทายพูดคุย ยิ้มแย้ม เป็นกันเอง แนะนำที่พักและแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งบ้าน โสมสเด็จทุกหลังทำการต้อนรับ นักท่องเที่ยวอย่างดีที่สุด

การแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาภายในหมู่บ้านโสมสเด็จ ของชุมชนผ่านการสนทนาพูดคุยกัน พบว่าชุมชนต้องการ งบประมาณ ในการปรับปรุง บ้านให้ขึ้นกว่าเดิม เช่น ขยายห้องครัว การสร้างห้องน้ำเพิ่ม เป็นต้น แต่ในเบื้องต้นชุมชนได้ปรับสภาพแวดล้อมของบ้านให้น่าอยู่ โดย

เน้นความสะอาดทั้งภายในและภายนอกบ้านพัก การปลูกพืชผักกินได้บริเวณรอบบ้าน ก็ช่วยให้โฮมสเตย์มีความสวยงามน่าพักอาศัย

2.5 กระบวนการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์

จากการพัฒนาโฮมสเตย์ของบ้านท่าขันทองโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ว่า โฮมสเตย์บ้านท่าขันทองเกิดจา ความต้องการของชุมชน ชุมชนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการพัฒนาและเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอน โดยยึดหลักการ PDCA ตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผลภายในและการสะท้อนปัญหาให้คณะผู้วิจัยทราบเพื่อปรับปรุงร่วมกัน โดยคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น เสริมสร้างศักยภาพโดยการจัดอบรม ศึกษาดูงานและจัดเวทีประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และเป็นผู้ติดตามประเมินผลทุกระยะ กระบวนการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์บ้านท่าขันทองสามารถสรุปได้ตามภาพที่ 2-14

ภาพที่ 2- 14 กระบวนการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์

ตอนที่ 3 การประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโฮมสเตย์

3.1 การมีส่วนร่วมในการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

การประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์ ได้จัดเป็น 2 ขั้นตอน คือ ประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์โดยคณะกรรมการภายใน และการยื่นขอรับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์โดยคณะกรรมการภายนอก ผลของการดำเนินงาน มีดังนี้

3.1.1 การประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์โดยคณะกรรมการภายใน ได้ดำเนินการในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2552 เนื่องจากเงื่อนไขเวลาของการยื่นรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยตามเกณฑ์ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีกำหนดยื่นไม่เกินวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2552 ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้ปรึกษากับคณะกรรมการโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง และประชุมร่วมกับสมาชิกทั้งหมดเพื่อเตรียมความพร้อมในการตรวจประเมินโฮมสเตย์โดย ร่วมกันตรวจประเมินบ้านพักรอบที่ 1 และระดมความคิดเห็นคัดเลือกบ้านที่พร้อมยื่นขอรับการประเมิน ได้ผลการคัดเลือกบ้านจำนวน 4 หลัง คือ

1. บ้านเลขที่ 5 เจ้าของบ้าน นายสุบิน สมนึก
2. บ้านเลขที่ 32 เจ้าของบ้าน นายเสถียร บุญปก
3. บ้านเลขที่ 48 เจ้าของบ้าน นายประสิทธิ์ พูลสวัสดิ์
4. บ้านเลขที่ 79 เจ้าของบ้าน นายบริบูรณ์ อินทรพรหมมา

คณะกรรมการประเมินรอบที่ 2 ประกอบด้วยคนในชุมชนและวิทยากรภายนอก ดังนี้

1. นายเสริฐ ไชยยานันตา   สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด
2. นางฟ่องศรี กาศสกุล   อนามัยตำบลบ้านแซว
3. นางสาวเนียง อินทรพรหมมา   เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว
4. นายเศรษฐศักดิ์ พรหมมา   ปลัดนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแซว
5. นางสาวปทุมพร แก้วคำ   อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ภาพที่ 2- 15 บ้านที่พร้อมยื่นขอรับประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์

ผลของการดำเนินกิจกรรม พบว่าคนในชุมชนให้ความตื่นตัวและมีส่วนร่วมอย่างมากในการสนับสนุนการเข้าตรวจประเมินโฮมสเตย์ สมาชิกโฮมสเตย์ได้ติดตามคณะกรรมการภายใน การตรวจบ้าน พร้อมกับซักถามและให้คณะกรรมการได้แนะนำอย่างเต็มที่เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงบ้านของตนเอง สรุปผลของการตรวจประเมินภายในบ้านทั้ง 4 หลัง ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยจำนวน 7 ด้าน คือ 1) ด้านที่พัก 2) ด้านอาหารและโภชนาการ 3) ด้านความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการ 5) ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว 6) ด้านสภาพแวดล้อม และ 7) ด้านการส่งเสริมการตลาด คณะกรรมการตรวจประเมินภายใน ประเมินให้ผ่านการตรวจทั้ง 4 หลัง

จากการสังเกต แบบมีส่วนร่วม ของทีมวิจัย พบว่า คนในชุมชนมีความมั่นใจและภูมิใจในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเอง และคณะกรรมการของโฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง มีความเข้มแข็งในการจัดการ มากขึ้นจากแต่เดิม มีการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องและยึดหลักการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และที่สำคัญมีความกล้าในการแสดงความคิดเห็น และพร้อมจะติดต่อประสานงานกับองค์กรภายนอกได้เป็นอย่างดี

3.1.2 การยื่นขอรับการประเมินมาตรฐานโฮมสเตย์โดยคณะกรรมการภายนอก ซึ่งบ้านท่าขันทองได้ดำเนินการตามกระบวนการยื่นขอรับการประเมินเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2552 และได้รับการติดต่อจากกรรมการภายนอกเข้าตรวจประเมินยังบ้านท่าขันทอง ในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2552 โดยชุมชนบ้านท่าขันทองได้เตรียมความพร้อมโดยการจัดประชุมสมาชิกโฮมสเตย์ในวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2552 เพื่อชี้แจง และร่วมกันวางแผนงานในการต้อนรับคณะกรรมการ ทีมวิจัยพบว่าสมาชิกทุกคนได้ร่วมแรงร่วมใจกันอย่างมาก สิ่งที่ทีมวิจัยได้สัมผัสถึงบรรยากาศการร่วมประชุม พบว่า ผู้นำชุมชนและประธานโฮมสเตย์ รวมถึงคณะกรรมการและสมาชิกทุกคน คือชุมชนเข้าใจทิศทางการพัฒนาชุมชนเรื่องการท่องเที่ยวรูปแบบโฮมสเตย์ และสามารถวางแผนงานได้ด้วยการร่วมกันคิดของชุมชนเอง ซึ่งพบว่า สมาชิกได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้ว่าบ้านที่ส่งเข้ารับการประเมินมีเพียง 4 หลัง แต่ทุกคนก็เต็มใจช่วยกิจกรรมครั้งนี้เป็นอย่างดี และผลของการรับการประเมินในวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2552 พบว่า การดำเนินงานสำเร็จไปด้วยดี สร้างความประทับใจแก่คณะกรรมการประเมินภายนอกเป็นอย่างมาก และผลที่ชุมชนได้รับคือ คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจที่แสดงให้ผู้มาเยือนได้รับรู้ถึงสิ่งดีงามภายในชุมชนของตน

3.2 การประเมินความพึงพอใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์

การประเมินความพึงพอใจที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาโฮมสเตย์ ของหมู่บ้านจำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง จากสมาชิกโฮมสเตย์และคนในชุมชน พบว่าชุมชนมีความพึงพอใจในระดับมาก

ตารางที่ 2-7 ผลการประเมินความพึงพอใจของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการโฮมสเตย์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความรู้ความเข้าใจใน มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย	3.90	.88	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นต่อการจัดการโฮมสเตย์	3.63	.67	มาก
3. การบริหารโฮมสเตย์ในรูปแบบ คณะกรรมการ	4.03	.76	มาก
4. มีการกระจายรายได้สู่ชุมชน อย่างทั่วถึง	3.77	.73	มาก
5. มีการพัฒนาบ้านพักให้ เป็นระเบียบ	4.37	.76	มาก
6. ผลិតภัณฑ์ของชุมชนเป็นที่รู้จัก	4.13	.63	มาก
7. มีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีให้แก่นักท่องเที่ยว	4.43	.62	มาก
8. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ใน ชุมชน	4.13	.73	มาก
9. มีข้อมูลและการสร้างกิจกรรม ทางการท่องเที่ยว	3.73	.83	มาก
10. การดูแลสภาพแวดล้อมชุมชน	3.87	.68	มาก
11. การประสานงานของทีมวิจัย อบต.และชุมชน	4.63	.56	มากที่สุด
รวม	4.06	.71	มาก